

Popularnonaukowy opis badań naukowych

Dynamika zmian wpisana w naturę metropolii powoduje, że duże miasta coraz bardziej wymykają się regułom tradycyjnego rządzenia. Zmieniają się nie tylko funkcje i wizje rozwoju ośrodków metropolitalnych, ale również rola mieszkańców, którzy dostrzegając niedostatki demokracji przedstawicielskiej, starają się poprzez wspólne inicjatywy zwiększać możliwość decydowania o rozwoju miast w których żyją. Takie poczucie podmiotowego sprawstwa kształtowane w ramach wielostronnego dialogu zostało podniesione w niektórych krajach do rangi normy publicznej, która przybrała postać mechanizmów partycypacyjnych.

Partycypacja przynosi w różnych miastach na całym świecie wymierne rezultaty. Dla przykładu, w Brukseli, w wyniku takich działań, zrewitalizowano zaniedbane dzielnice w 11 spośród 19 gmin Regionu Stołecznego Brukseli. W japońskim Kioto dzięki tzw. inicjatywom sąsiedzkim udało się uchronić przed wyburzeniem kilkadziesiąt tysięcy tradycyjnych, drewnianych domów kupieckich *machiya*, które są sukcesywnie odnawiane. A w jaki sposób mechanizmy partycypacyjne wpływają na kształtowanie rzeczywistości miejskiej w Polsce? Czy zjawisko to jest odpowiedzią na realne wyzwania polskich metropolii?

Chociaż niektóre z narzędzi partycypacyjnych działają w Polsce już od dekady, to jednak wiedza podstawowa na temat ich funkcjonowania jest ciągle niewystarczająca. Dlatego zasadniczym celem projektu będzie porównanie i krytyczna analiza wybranych mechanizmów partycypacji publicznej występujących w największych miastach Polski, a następnie określenie ich ewentualnego wpływu na ewolucję polityki miejskiej w tych ośrodkach. Przedmiotem badań zostaną objęte Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Wrocław oraz Gdańsk. Analizie porównawczej podlegać będą trzy różne narzędzia: inicjatywa lokalna, budżet obywatelski oraz lokalny program rewitalizacji. Zakres czasowy badań będzie obejmował okres od 2004 r., a więc od wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, kiedy polityka miejska stała się zadaniem władz publicznych wynikającym także z członkostwa w strukturach europejskich, po bieżące działania partycypacyjne. Analizie poddane zostaną nie tyle same preferencje dotyczące rozwoju miast, ile proces ich uzgadniania i realizowania.

Pierwszy etap badań obejmuje analizę profilu wybranych metropolii, dzięki której wskazane zostaną zależności między mechanizmami partycypacyjnymi a możliwościami ich realizowania wynikającymi z uwarunkowań lokalnych i potencjału badanych ośrodków. Drugi etap to analiza kontekstu legislacyjnego, który pozwoli określić czy w Polsce istnieją wystarczające warunki instytucjonalne i normatywne do sprawnego planowania o charakterze deliberatywnym. Trzeci etap to analiza porównawcza inicjatyw lokalnych, budżetów obywatelskich i lokalnych programów rewitalizacyjnych wdrażanych we wskazanych miastach. W ten sposób, w oparciu o założenia teorii demokracji deliberatywnej, zweryfikowana zostanie hipoteza zakładająca, że współdziałanie mieszkańców w zarządzaniu miastem za pośrednictwem partycypacji usprawnia funkcjonowanie systemu miejskiego.

Zaproponowane ujęcie problemu badawczego ma na celu zwrócenie uwagi na możliwie odmienne realizacje tych mechanizmów, co potencjalnie może świadczyć o polaryzacji lokalnych polityk miejskich. Analiza wybranych narzędzi, zbadanie uwarunkowań leżących u ich podstaw oraz uchwycenie istotnych różnic pozwoli lepiej zrozumieć i wyjaśnić kierunki przeobrażeń polityki miejskiej w Polsce, a także określić czy mechanizmy partycypacyjne wywierają wpływ na zmianę systemu miejskiego, kształtując nowy model polityki publicznej w mieście.